

CHƯƠNG 6: TRANSISTOR HIỆU ỨNG TRƯỜNG FET

6.1 Giới thiệu

6.2 Lý thuyết hoạt động của JFET

6.3 Lý thuyết hoạt động của MOSFET

6.4 Giải tích đồ thị và phân cực

6.5 Giải tích tín hiệu lớn – Sự sai dạng

6.6 Giải tích tín hiệu nhỏ

6.7 Mở rộng

6.1 Giới thiệu

Transistor hiệu ứng trường (Field Effect Transistor – FET):

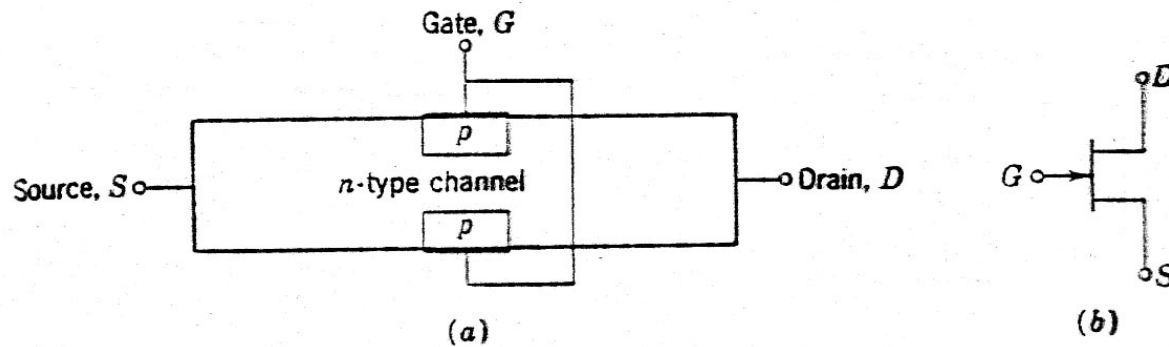
- ✓ JFET: Junction FET
- ✓ MOSFET: Metal-Oxid Semiconductor FET (Insulated-Gate – IGFET)

Tính chất (Phân biệt với BJT)

- ✓ Nhạy với điện áp (voltage-sensitive)
- ✓ Trở kháng vào rất cao

6.2 Lý thuyết hoạt động của JFET

6.2.1 Cấu tạo (n-channel JFET):

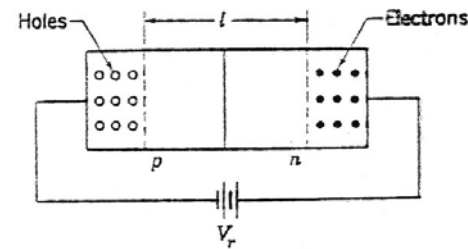
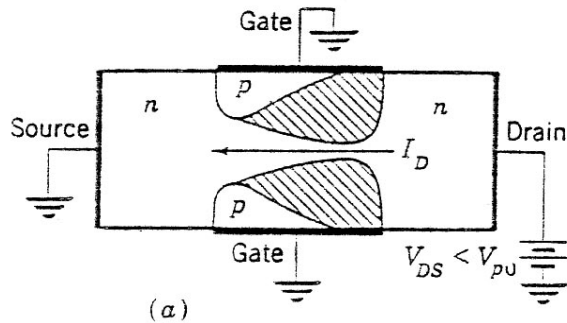
6.2.2 Hoạt động:

- Giả sử S và G nối đất; $v_{DS} > 0$:

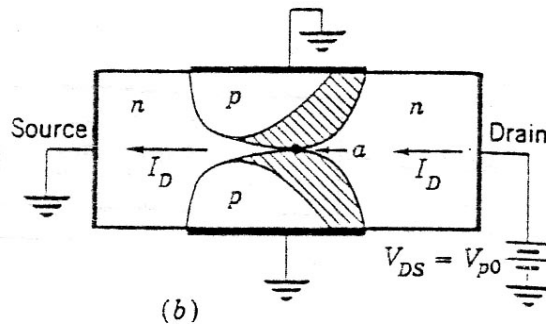
⇒ Dòng i_D : D → S: Phụ thuộc vào v_{DS} và Điện trở kênh n ($R_{n\text{-Channel}}$)

Dòng $i_{\text{Channel-Gate}} \approx 0$: Do Diode tạo bởi tiếp xúc pn Channel-Gate phân cực nghịch

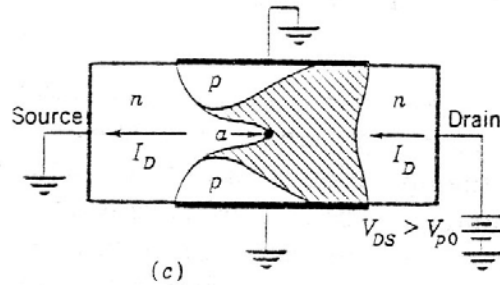
(a) Khi v_{DS} tăng: Vùng khuyết (depletion region – vùng gạch chéo) tăng → $R_{n\text{-Channel}}$ tăng

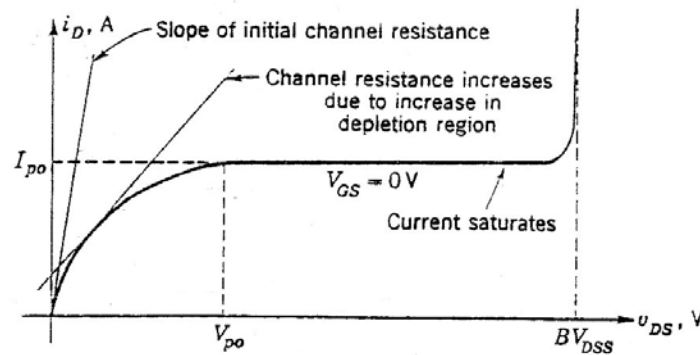
(b) $v_{DS} = V_{po}$ (Điện áp nghẽn: pinch-off voltage): Hai vùng khuyết chạm nhau: $i_D = I_{po}$

(c) $v_{DS} > V_{po}$: $V_a = V_{po} = \text{const} \rightarrow i_D = I_{po} = \text{const}$

(d) $v_{DS} = BV_{DSS}$: Điện áp đánh thủng.
 Đồ thị:

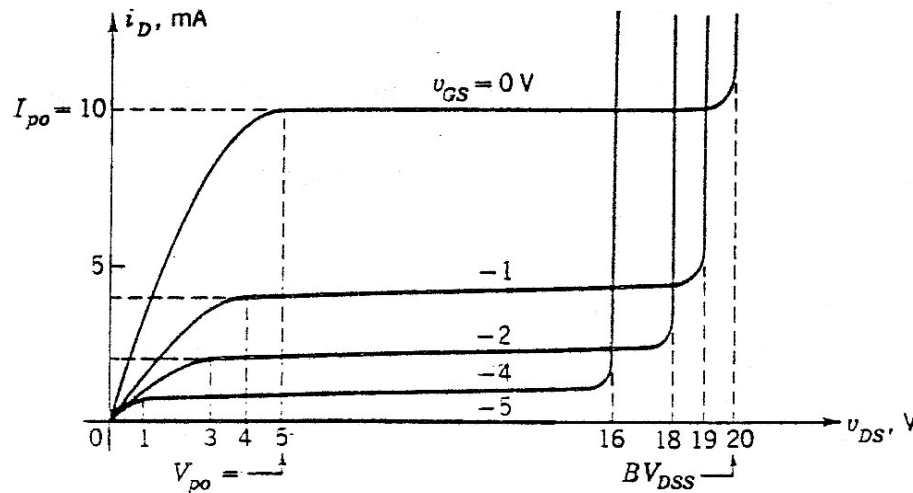

▪ Giả sử $v_{DS} = \text{const}$; v_{GS} thay đổi:

- $v_{GS} < 0$: Tăng vùng khuyết $\rightarrow$
- i) R_{Channel} tăng $\rightarrow i_D$ giảm
  - ii) V_{po} giảm
- $v_{GS} > 0$: Giảm vùng khuyết $\rightarrow$
- i) R_{Channel} giảm $\rightarrow i_D$ tăng
  - ii) V_{po} tăng

⇒ “Voltage-Sensitive Device”

Đồ thị:

Lưu ý: n-JFET: Phân cực sao cho **không** có dòng $I_{\text{Channel-Gate}}$ ($v_{GS} \leq 0$ hoặc v_{GS} *nhỏ* > 0)

6.2.3 Đặc tuyến:

Điện áp v_{DS} tại điểm nghẽn: $v_{DS\text{-Pinch Off}} = V_p = V_{po} + v_{GS}$

Điện áp đánh thủng: $BV_{DSX} \approx BV_{DSS} + v_{GS}$

Đặc tuyến VA trong vùng *bão hòa* (Giữa điện áp nghẽn và đánh thủng: $V_p < v_{DS} < BV_{DSX}$)

$$i_D = I_{po} \left[1 + \frac{3v_{GS}}{V_{po}} + 2 \left(-\frac{v_{GS}}{V_{po}} \right)^{3/2} \right] \quad \text{với } v_{GS} < 0$$

Nhận xét: $v_{GS} = 0$: $i_D = I_{po}$

$$V_{GS} = -V_{po}: i_D = 0$$

Trong vùng bão hòa: i_D không phụ thuộc v_{DS}

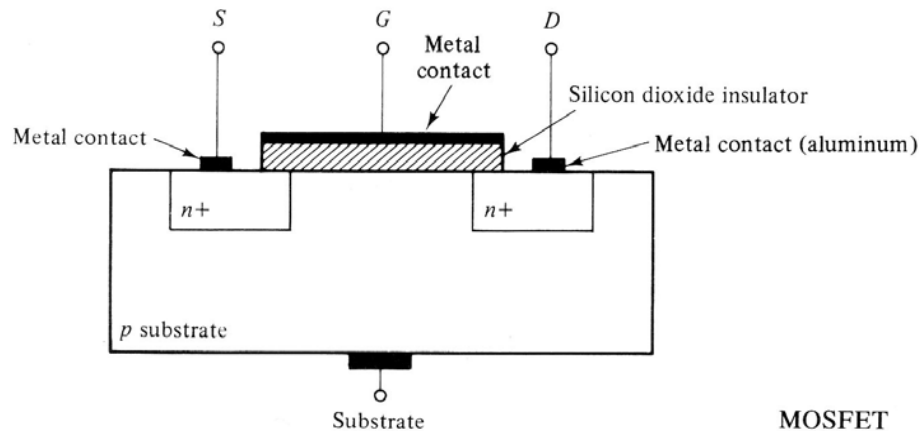
Ảnh hưởng nhiệt độ:

$$i_D = I'_{po} \left(\frac{T_0}{T} \right)^{3/2} \left[1 + \frac{3v_{GS}}{V_{po}} + 2 \left(-\frac{v_{GS}}{V_{po}} \right)^{3/2} \right]$$

trong đó: $I'_{po} = i_D$ khi $v_{GS} = 0$ tại nhiệt độ T_0 .

6.3 Lý thuyết hoạt động của MOSFET

6.3.1 Cấu tạo (n-channel MOSFET):

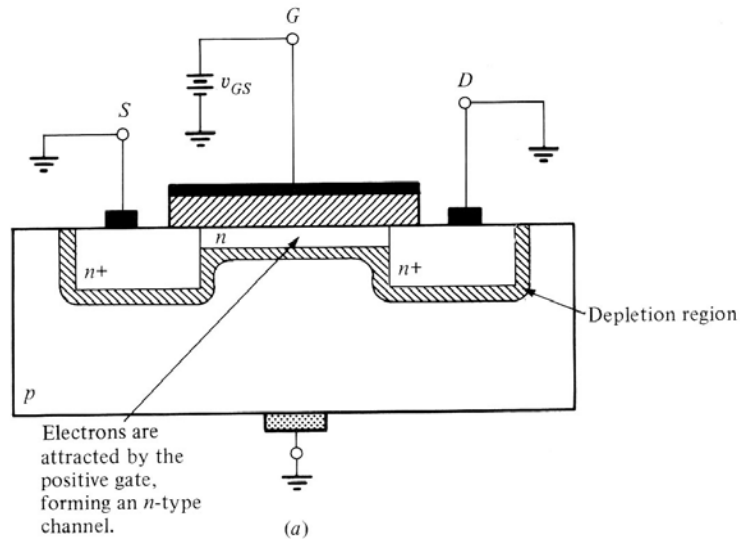

Nhận xét: Ban đầu chưa có kênh dẫn giữa D và S (*enhancement mode*)
Cực cổng Gate: Metal – Oxide – Semiconductor (MOS)

6.3.2 Hoạt động:

Hoạt động loại tăng (enhancement mode): $v_{GS} > 0$:

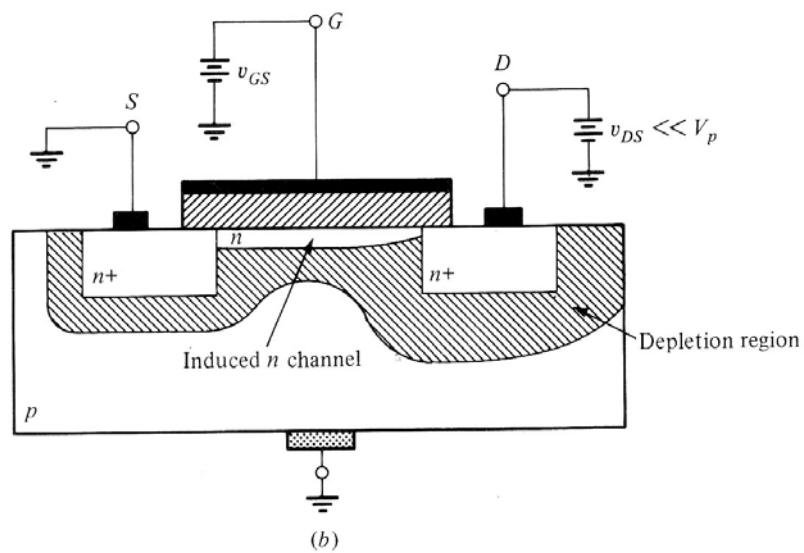
- Hình thành kênh dẫn cảm ứng: $v_{GS} > V_{TN}$: Điện áp ngưỡng
⇒ Tạo kênh dẫn n cảm ứng giữa S và D

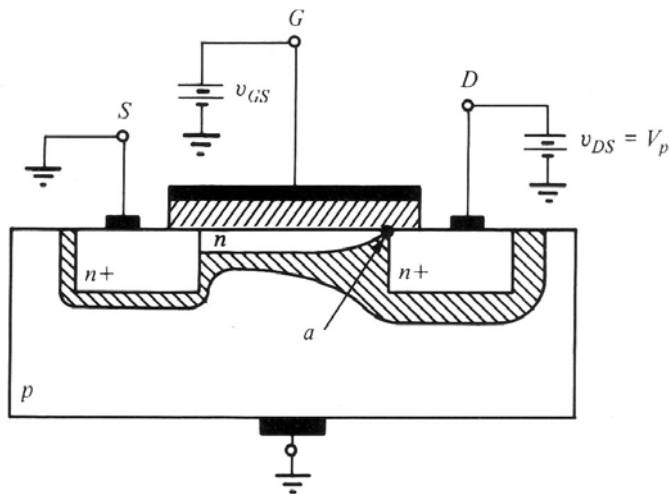
v_{GS} tăng → Bề rộng và điện dẫn (conductivity) kênh dẫn tăng

- Thay đổi v_{DS} : Tương tự JFET:

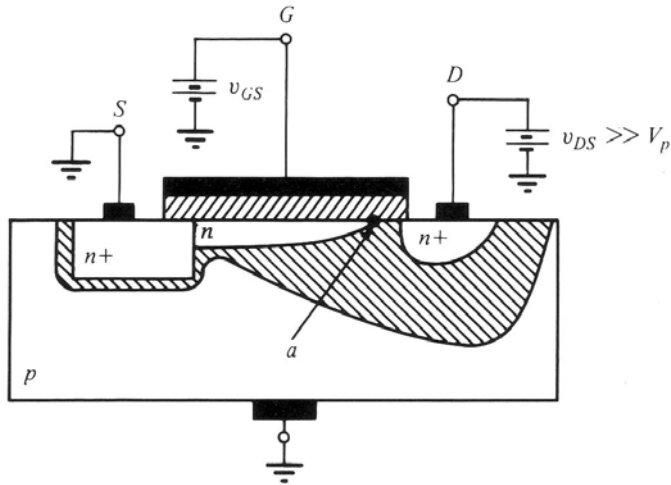
(a) Khi v_{DS} tăng → Tăng vùng khuyết → $R_{n-Channel}$ tăng: Vùng tuyến tính

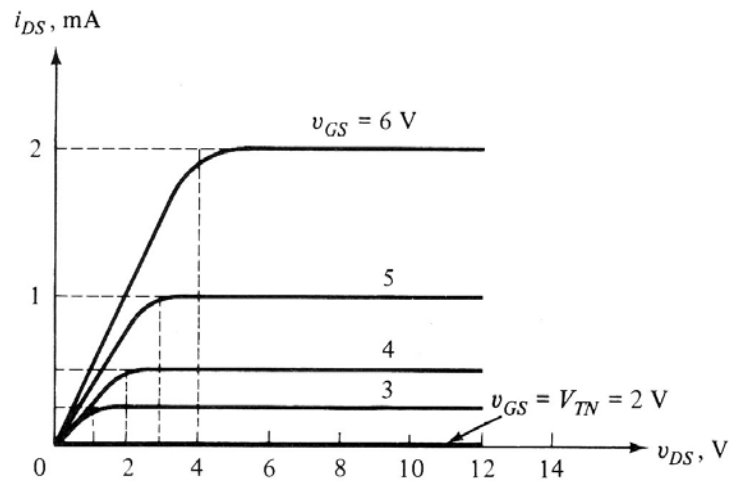
(b) $v_{DS} = V_p = v_{GS} - V_{TN}$: Điện áp ngưỡng: $R_{n\text{-Channel}} \rightarrow \infty$ (100 K Ω)

(c) $v_{DS} > V_p$: $i_D \approx \text{const}$: Vùng bão hòa

Đồ thị:

Lưu ý: enhancement mode n-MOSFET: Phân cực $v_{GS} \geq V_{TN}$

6.3.3 Đặc tuyến:

Điện áp v_{DS} tại điểm nghẽn: $v_{DS - \text{Pinch Off}} = V_p = v_{GS} - V_{TN} = v_{GS} + V_{po}$ (Với $V_{po} = -V_{TN} < 0$)

Đặc tuyến VA trong vùng tuyến tính ($v_{DS} < v_{GS} - V_{TN} = V_p$):

$$i_{DS} = k_n [2(v_{GS} - V_{TN}) - v_{DS}^2]$$

Đặc tuyến VA trong vùng bão hòa ($v_{DS} \geq v_{GS} - V_{TN} = V_p$):

$$i_{DS} = k_n [v_{GS} - V_{TN}]^2 = I_{po} \left(1 + \frac{v_{GS}}{V_{po}} \right)^2 \text{ với } I_{po} = k_n V_{TN}^2 \text{ và } V_{po} = -V_{TN}$$

Nhận xét: n-JFET: $v_{GS} \leq 0$, $V_{po} > 0$; Enhancement mode n-MOSFET: $v_{GS} > 0$, $V_{po} < 0$

Đặc tuyến VA: JFET: Bậc 3/2 $\approx$ MOSFET: Bậc 2

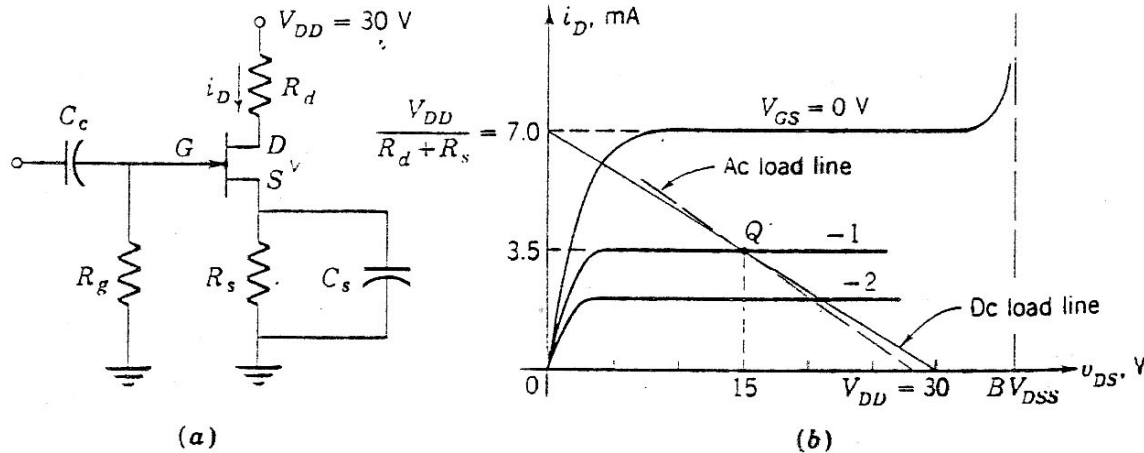
$$\Rightarrow \text{Xem gần đúng cho cả hai loại FET: } i_{DS} = k_n [v_{GS} - V_{TN}]^2 = I_{po} \left(1 + \frac{v_{GS}}{V_{po}} \right)^2$$

Ảnh hưởng nhiệt độ:

$$I_{po} = I'_{po} \left(\frac{T_o}{T} \right)^{3/2}$$

6.4 Giải tích đồ thị và phân cực

6.4.1 Phân cực JFET:

✓ DCLL: $V_{DD} = v_{DS} + i_D (R_d + R_s)$

✓ Phương trình phân cực: $v_{GS} = -i_D R_s$ (Xem $i_G \approx 0$)

Nhận xét: Mạch tự phân cực (self-bias): Do $v_{GS} < 0$ tạo ra bởi R_s

Ví dụ: Thiết kế mạch với tĩnh điểm Q: $V_{DSQ} = 15\text{ V}$; $I_{DQ} = 3,5\text{ mA}$

Thay vào DCLL: $R_d + R_s = (V_{DD} - V_{DSQ}) / I_{DQ} = (30 - 15) / 3,5 = 4,3\text{ K}\Omega$

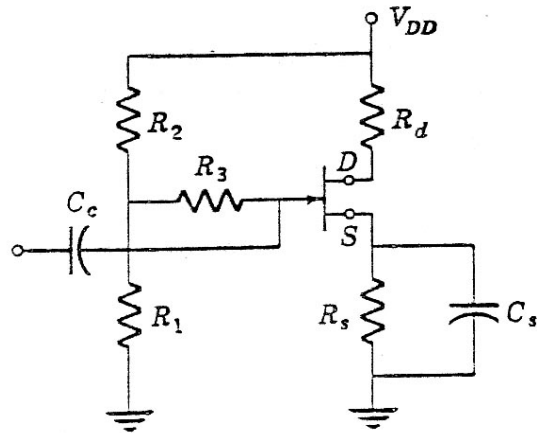
Từ đặc tuyến VA: $V_{GSQ} = -1\text{ V} \Rightarrow R_s = -V_{DSQ} / I_{DQ} = 1\text{ V} / 3,5\text{ mA} = 286\ \Omega$

$\Rightarrow R_d \approx 4\text{ K}\Omega$

Chọn $R_s = 270\ \Omega$ và $R_d = 3,9\text{ K}\Omega$

6.4.2 Phân cực MOSFET:

Cổng phân cực thuận (forward-biased gate) sử dụng mạch phân cực ngoài (tương tự BJT):

(a)

✓ DCLL: $V_{DD} = v_{DS} + i_D (R_d + R_s)$

✓ Phương trình phân cực: $v_{GS} = \left(\frac{R_1}{R_1 + R_2} \right) V_{DD} - i_D R_s = V_{GG} - i_D R_s$

trong đó: $V_{GG} = \left(\frac{R_1}{R_1 + R_2} \right) V_{DD}$: Điện áp cung cấp cho cực cổng

Nhận xét: R_s : Cải thiện sự ổn định tĩnh điểm Q bằng dòng DC hồi tiếp.

R_3 : Không có tác dụng DC, dùng để tăng trở kháng ngõ vào AC.

Bài toán: Xác định mạch phân cực (V_{GG} , R_s , R_d) để cực tiểu hóa sự thay đổi Q theo t^0

Từ phương trình: $i_D = I'_{po} \left(\frac{T_0}{T} \right)^{3/2} \left(1 + \frac{V_{GS}}{V_{po}} \right)^2$

$$\Rightarrow \text{Độ nhạy: } S_T^{i_D} = \frac{di_D / i_D}{dT / T} = \frac{-3/2}{1 + 2I'_{po} (T_0 / T)^{3/2} \left(1 + \frac{V_{GS} - R_S i_D}{V_{po}} \right) \frac{R_S}{V_{po}}}$$

Nhận xét: $R_S \neq 0$ làm giảm độ nhạy i_D theo $t^0 \rightarrow$ Cải thiện độ ổn định

Để cực tiểu $S_T^{i_D}$:

$$\Rightarrow \begin{cases} V_{GG} = 2V_{GSQ} + V_{po} \\ R_S = \frac{V_{GSQ} + V_{po}}{I_{DQ}} \end{cases}$$

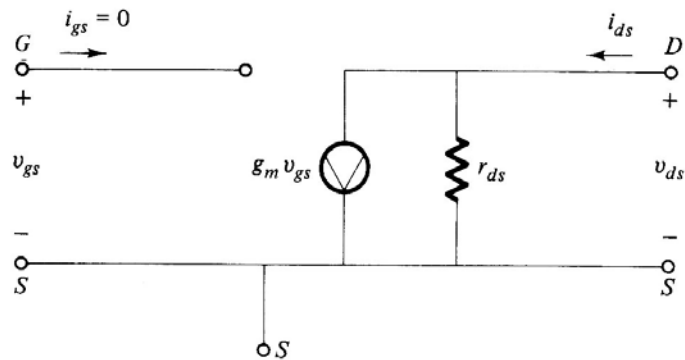
6.5 Giải tích tín hiệu lớn – Sự sai dạng

<Xem TLTK>

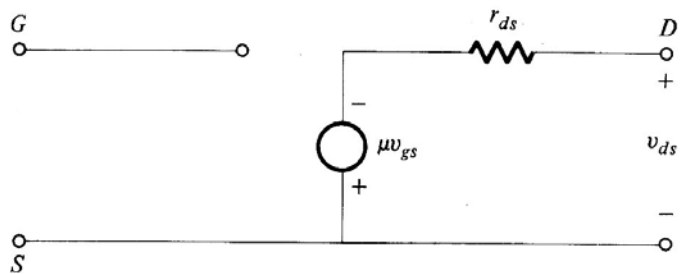
6.6 Giải tích tín hiệu nhỏ

6.6.1 Mạch tương đương tín hiệu nhỏ:

Mạch tương đương tín hiệu nhỏ (tần số dải giữa):

(a)

(b)

- Điện trở gate-source:

$$h_i = r_{gs} = \left. \frac{\partial v_{GS}}{\partial i_G} \right|_Q \rightarrow \infty: \text{Hở mạch}$$

- Hệ số khuếch đại áp ngược: $h_r \approx 0$

- Độ xuyên dẫn (transconductance):

$$g_m = \left. \frac{\partial i_{DS}}{\partial v_{GS}} \right|_Q \text{ (S)}$$

$$\text{Từ công thức: } i_{DS} = k_n [v_{GS} - V_{TN}]^2 = I_{po} \left(1 + \frac{v_{GS}}{V_{po}} \right)^2$$

$$\Rightarrow g_m = 2\sqrt{k_n I_{DSQ}}$$

- Điện trở drain-source:

$$r_{ds} = \left(\frac{\partial v_{DS}}{\partial i_{DS}} \right) \Big|_Q$$

Lý thuyết: $r_{ds} \rightarrow \infty$

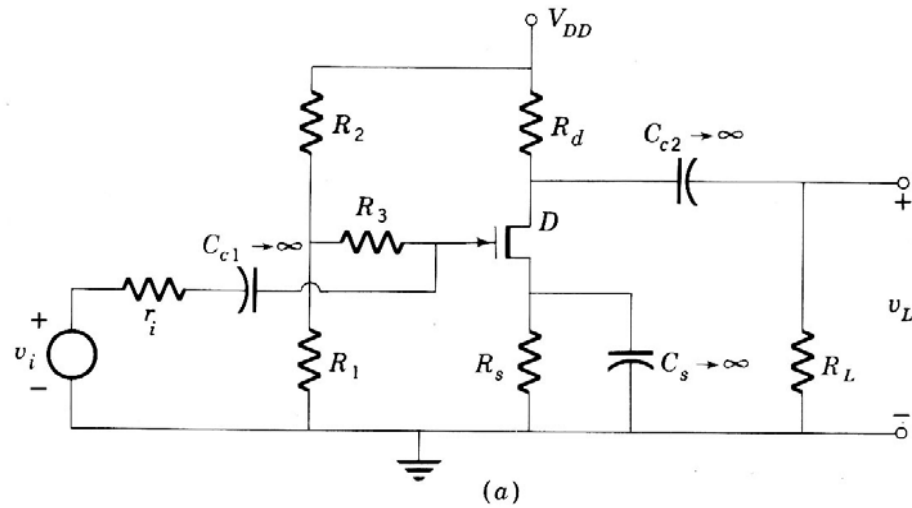
Thực tế: $r_{ds} \approx 20 - 500 \text{ K}\Omega$; $r_{ds} \sim 1/I_{DQ}$

- Hệ số khuếch đại:

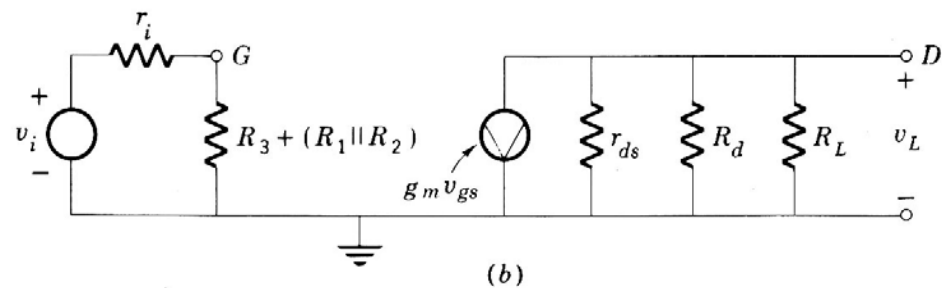
$$\mu = - \left. \frac{\partial v_{DS}}{\partial v_{GS}} \right|_Q = g_m r_{ds}$$

6.6.2 Mạch khuếch đại áp cực nguồn chung (CS):

Mạch CS:

Mạch tương đương tín hiệu nhỏ:

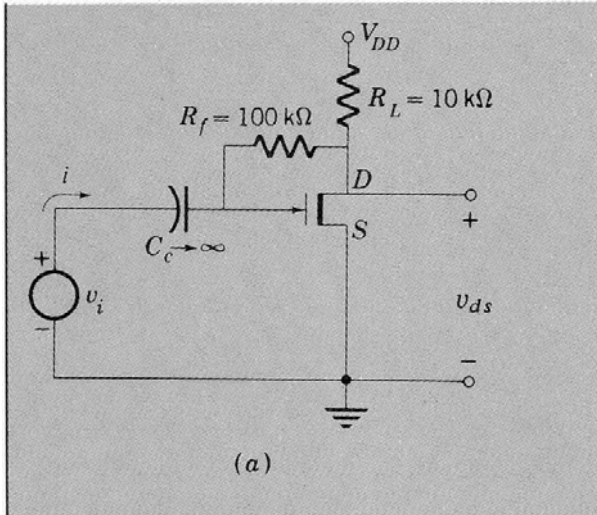

Trở kháng vào nhìn từ nguồn: $Z_i = R_3 + (R_1 \parallel R_2)$

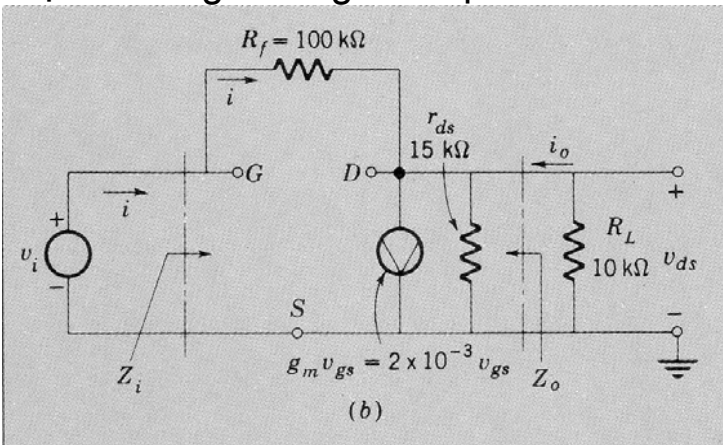
Trở kháng ra nhìn từ tải: $Z_o = R_d \parallel r_{ds}$

Hệ số khuếch đại áp: $A_v = \frac{v_L}{v_i} = -g_m (R_L \parallel Z_o) \frac{Z_i}{Z_i + r_i}$

Ví dụ: Xác định A_v , Z_i , Z_o của mạch KĐ dùng MOSFET sau:

Mạch tương đương tín hiệu nhỏ:

$$\text{Tại D: } i = \frac{v_{gs} - v_{ds}}{R_f} = g_m v_{gs} + \frac{v_{ds}}{r_{ds} // R_L}$$

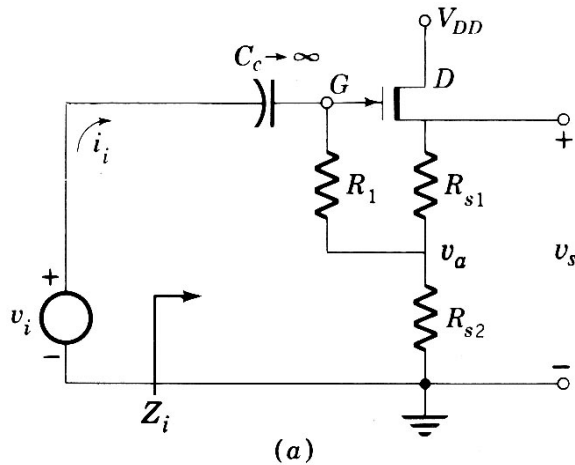
$$\text{Với } v_{gs} = v_i \Rightarrow A_v = \frac{v_{ds}}{v_i} = -(g_m - 1/R_f) \left(\frac{1}{r_{ds} // R_L} + \frac{1}{R_f} \right)^{-1} \approx -g_m (r_{ds} // R_L) = -12$$

$$Z_i = \frac{v_i}{i} = \frac{v_i}{(v_i - v_{ds})/R_f} = \frac{R_f}{1 - A_v} = 7,7 \text{ K}\Omega$$

$$Z_o = \left. \frac{v_{ds}}{i_o} \right|_{v_i=0} = R_f // r_{ds} = 13 \text{ K}\Omega$$

6.6.3 Mạch theo nguồn (Source follower – CD):

Mạch CD:

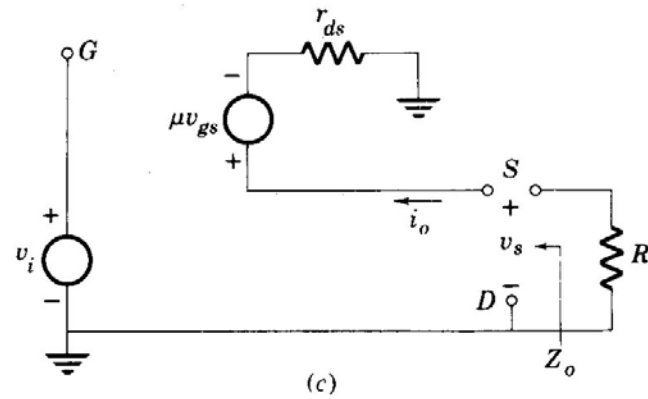
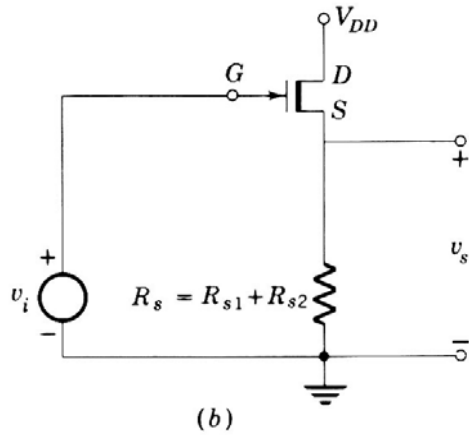

$$\text{DCLL: } V_{DD} = v_{DS} + i_{DS} (R_{s1} + R_{s2})$$

$$\text{Điện áp phân cực: } V_{GSQ} = -I_{DSQ} R_{s1}$$

$$\text{Thông thường, để Q nằm giữa DCLL: } v_{DS} \approx (V_{DD} / 2) \gg V_{GSQ} \Rightarrow R_{s1} \ll R_{s2}$$

Mạch tương đương tín hiệu nhỏ: (Giả sử bỏ qua R_1 rất lớn)

- Trở kháng ngõ ra (nhìn từ R_s): $Z_o = \left. \frac{v_s}{i_o} \right|_{v_i=0}$

Ngõ ra: $v_s = \mu v_{gs} + i_o r_{ds}$

Do $v_i = 0 \rightarrow v_{gs} = -v_s$

$\Rightarrow v_s = -\mu v_s + i_o r_{ds}$

$\Rightarrow Z_o = \frac{r_{ds}}{\mu + 1} \approx \frac{1}{g_m}$ (Giả sử $\mu \gg 1$)

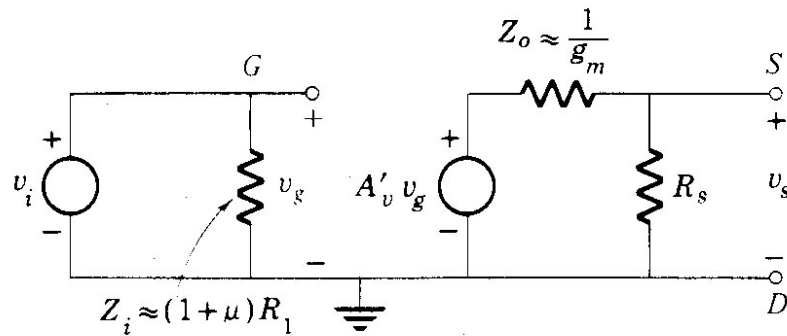
- Độ lợi áp hở mạch (không có R_s): $A_v' \Big|_{R_s \rightarrow \infty} = \frac{v_s}{v_g}$

Ngõ ra: $v_s = \mu v_{gs} = \mu (v_g - v_s)$

$\Rightarrow A_v' = \frac{\mu}{\mu + 1} \approx 1$ (Giả sử $\mu \gg 1$)

- Trở kháng ngõ vào: $Z_i = \frac{v_g}{i_i}$

Để xác định Z_i , sử dụng nguồn tương đương Thevenin ngõ ra:

$$\Rightarrow A_v = \frac{v_s}{v_i} = \frac{v_s}{v_g} = \frac{A'_v R_s}{1/g_m + R_s} = \frac{\mu}{\mu + 1} \times \frac{g_m R_s}{1 + g_m R_s}$$

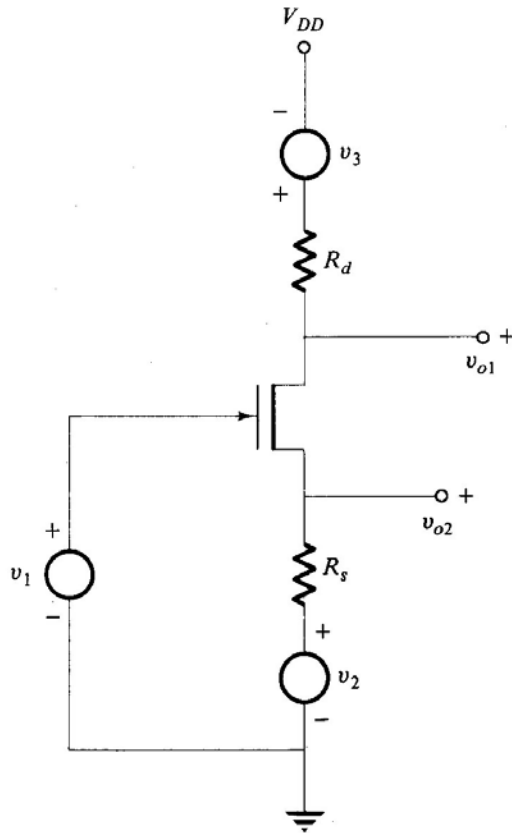
Với giả sử $R_1 \gg R_{s2}$: $i_i R_1 = v_g - v_a \approx v_g - \frac{R_{s2}}{R_{s2} + R_{s1}} v_s = v_g - \frac{R_{s2}}{R_{s2} + R_{s1}} A_v v_g$

$$\Rightarrow Z_i = \frac{v_g}{i_i} \approx \frac{R_1}{1 - \frac{\mu}{\mu + 1} \times \frac{R_{s2}}{R_{s1} + R_{s2}}} \approx (\mu + 1) R_1 \text{ (Giả sử } R_{s2} \gg R_{s1})$$

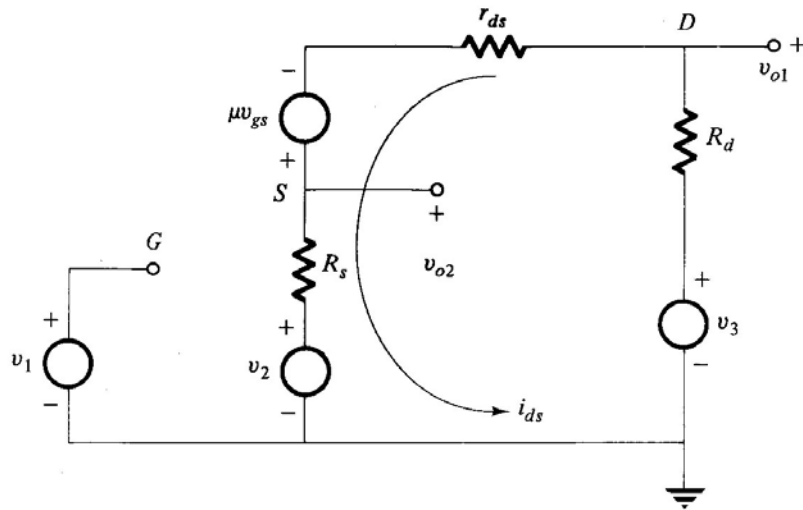
- Nhận xét: Giống như mạch Emitter Follower (BJT): Z_i lớn; Z_o nhỏ; $A_v \approx 1$

6.6.4 Phản ánh trở kháng:

- Xét mạch sau:

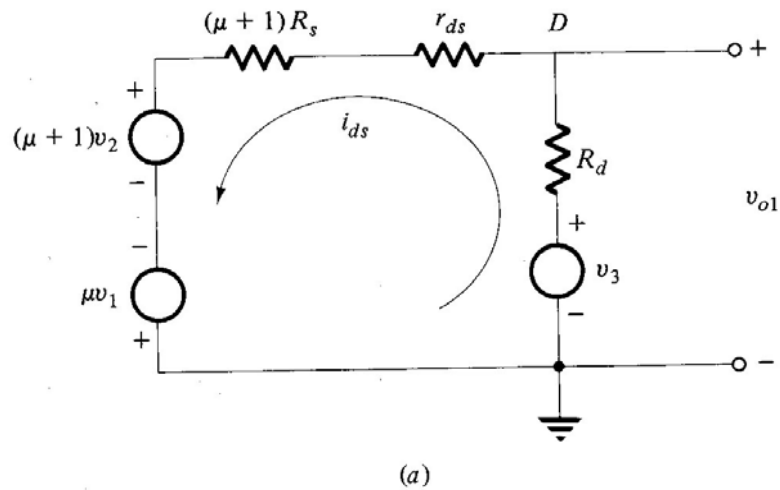
Mạch tương đương tín hiệu nhỏ:

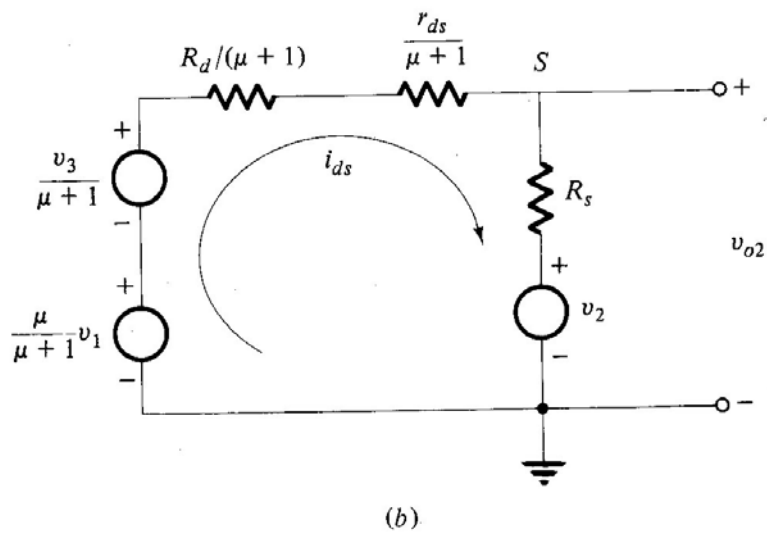
$$\Rightarrow i_{ds} = \frac{\mu v_{gs} + v_3 - v_2}{R_s + r_{ds} + R_d}$$

trong đó: $v_{gs} = v_1 - v_2 - i_{ds} R_s$

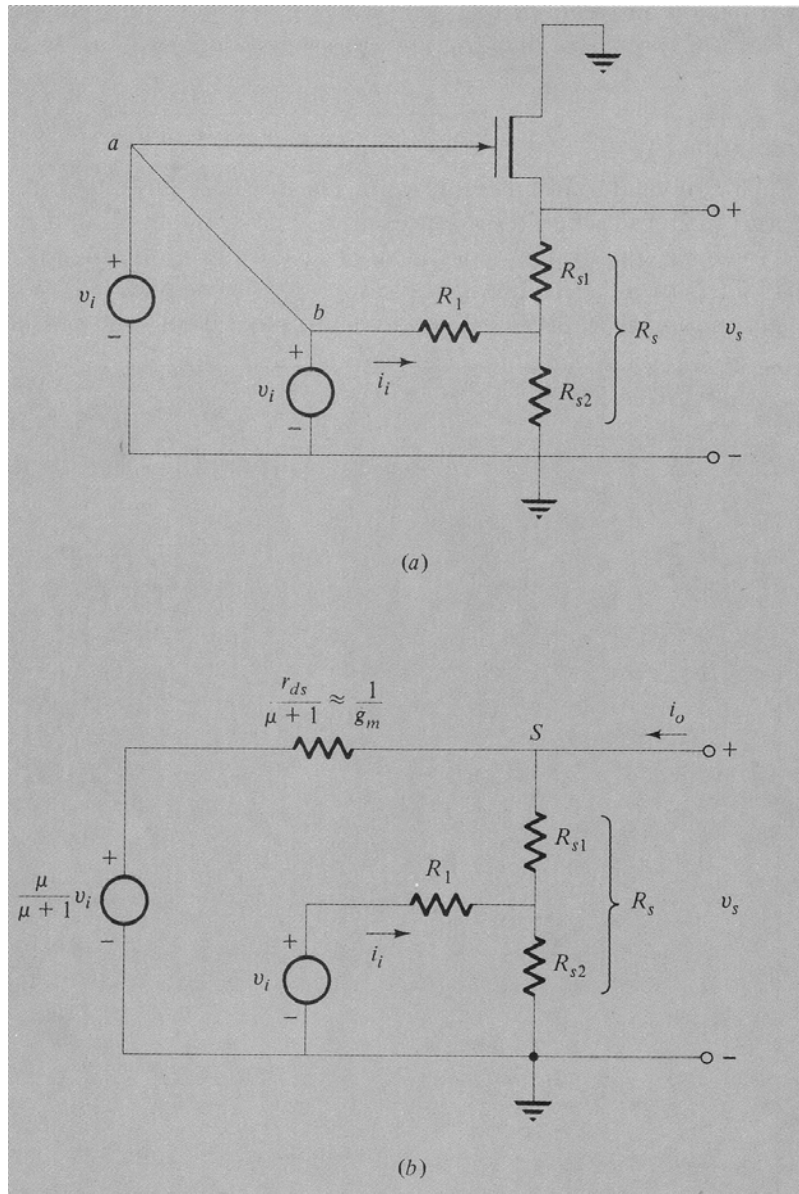
$$\Rightarrow i_{ds} = \frac{\mu v_1 + v_3 - (\mu + 1)v_2}{(\mu + 1)R_s + r_{ds} + R_d} \Rightarrow \text{Mạch tương đương khi phản ánh vào cực D:}$$

Viết lại: $i_{ds} = \frac{\mu v_1 / (\mu + 1) + v_3 / (\mu + 1) - v_2}{R_s + r_{ds} / (\mu + 1) + R_d / (\mu + 1)} \Rightarrow$ Mạch tương đương khi phản ánh vào cực S:

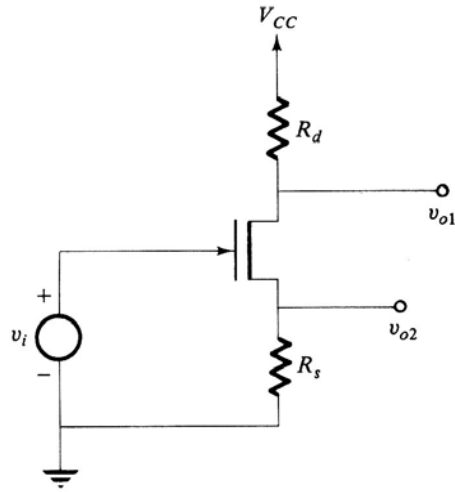

- Các bước thực hiện phản ánh trở kháng:
    - 1) Tương đương đoạn DS của FET bằng điện trở r_{ds} nối tiếp nguồn áp (μv_1) [cực dương ở S]. Xem đoạn mạch này gắn liền với phần mạch cực D
    - 2) Phản ánh vào D:
      - Giữ nguyên phần mạch cực D và đoạn tương đương DS
      - Phần mạch cực S $\times (\mu + 1)$
    - 3) Phản ánh vào S:
      - Giữ nguyên phần mạch cực S
      - Phần mạch cực D và đoạn tương đương DS : $(\mu + 1)$
  - Ví dụ: Phân tích lại mạch CD bằng cách phản ánh trở kháng vào phần mạch cực S
- Mạch tương đương:

Phân tích mạch: KVL, KCL

6.6.5 Mạch tách pha (phase-splitting circuit):

Tín hiệu nhỏ: $i_{ds} = -\frac{v_{o1}}{R_d} = \frac{v_{o2}}{R_s} \Rightarrow v_{o2} = -\frac{R_s}{R_d} v_{o1}$

Nếu $R_s = R_d \Rightarrow v_{o2} = -v_{o1}$: Mạch tách pha

Để xác định A_{v1} , A_{v2} , Z_{o1} , Z_{o2} : Sử dụng pp phản ánh trở kháng với $v_2 = v_3 = 0$

$$\Rightarrow A_{v1} = \frac{v_{o1}}{v_i} = -\frac{\mu R_d}{(\mu + 1)R_s + r_{ds} + R_d}$$

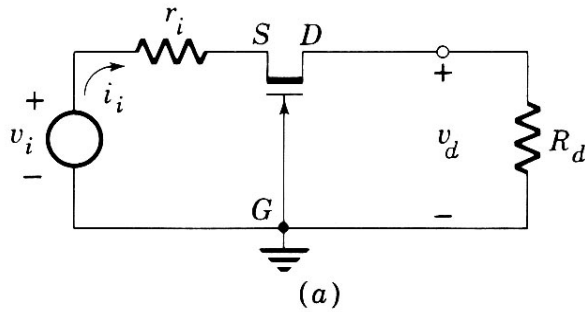
$$A_{v2} = \frac{v_{o2}}{v_i} = -\frac{\mu R_s}{(\mu + 1)R_s + r_{ds} + R_d}$$

$$Z_{o1} = R_d // [r_{ds} + (\mu + 1)R_s]$$

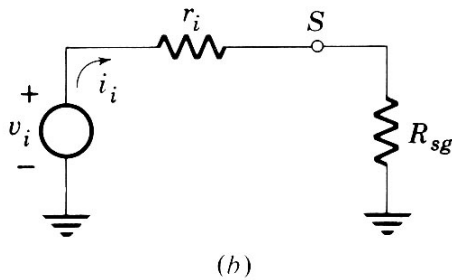
$$Z_{o2} = R_s // \left[\frac{r_{ds}}{\mu + 1} + \frac{R_d}{\mu + 1} \right]$$

6.6.6 Mạch khuếch đại cực cổng chung (CG):

Mạch CG:

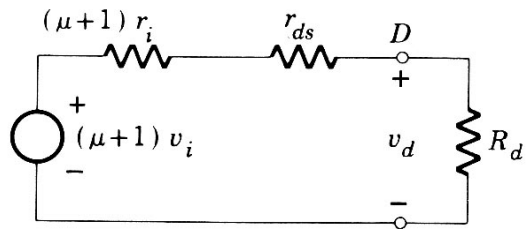

- Trở kháng ngõ vào:
Phản ánh vào mạch cực S:

$$\Rightarrow Z_i = R_{sg} = \frac{r_{ds} + R_d}{\mu + 1}$$

- Trở kháng ngõ ra:
Phản ánh vào mạch cực D:

(c)

$$\Rightarrow Z_o = r_{ds} + (\mu + 1)r_i$$

Hệ số khuếch đại:

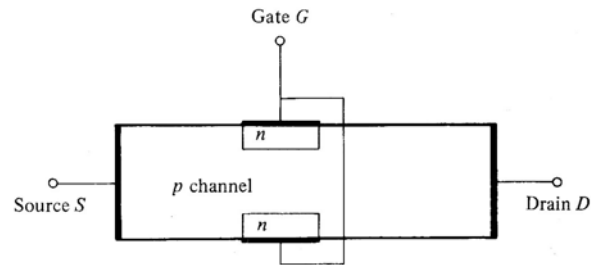
$$A_v = \frac{v_d}{v_i} = \frac{(\mu + 1)R_d}{R_d + r_{ds} + (\mu + 1)r_i}$$

6.7 Mở rộng

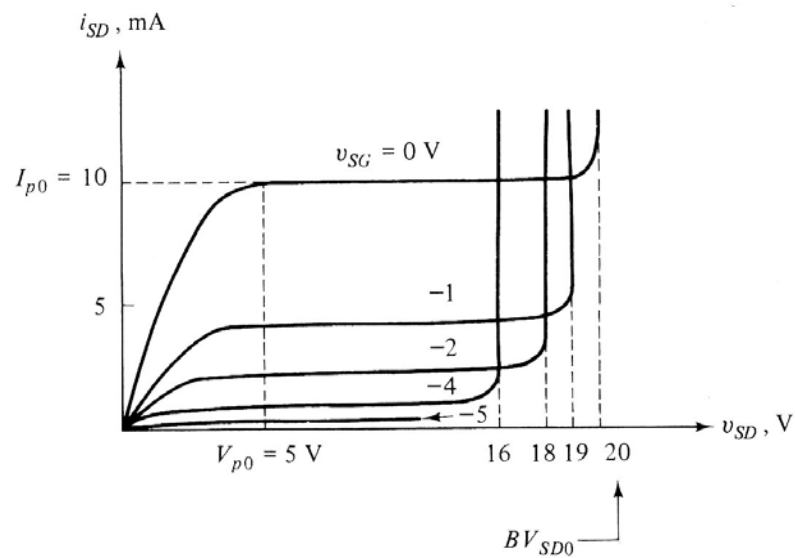
6.7.1 FET kênh p:

- p-channel JFET

Cấu tạo:

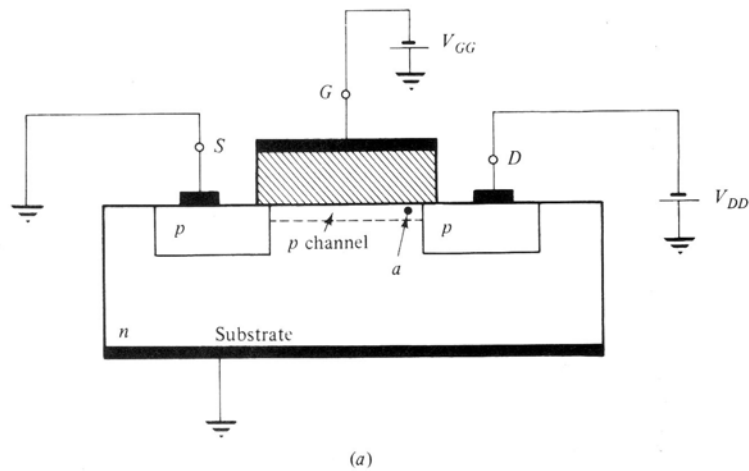

Đặc tuyến VA:

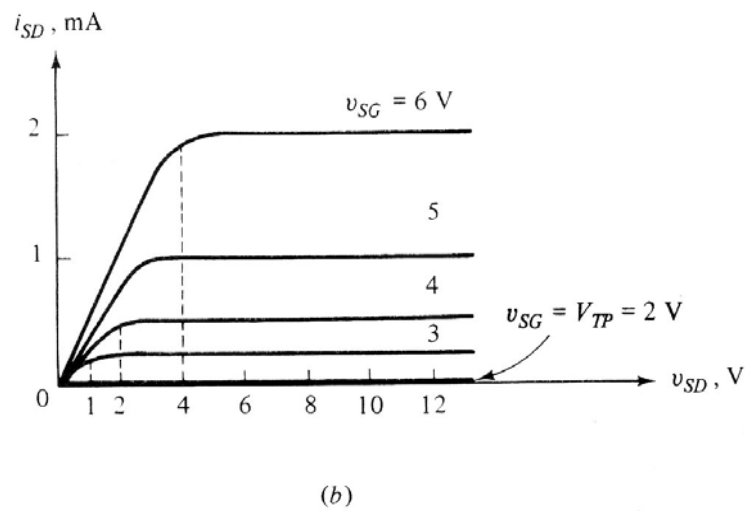

- p-channel MOSFET

Cấu tạo:

Đặc tuyến VA:

Nhận xét: p-channel FET (i_{SD} , v_{SD} , v_{SG}) tương tự n-channel FET (i_{DS} , v_{DS} , v_{GS})

6.7.2 Depletion-mode MOSFET:

- So sánh:

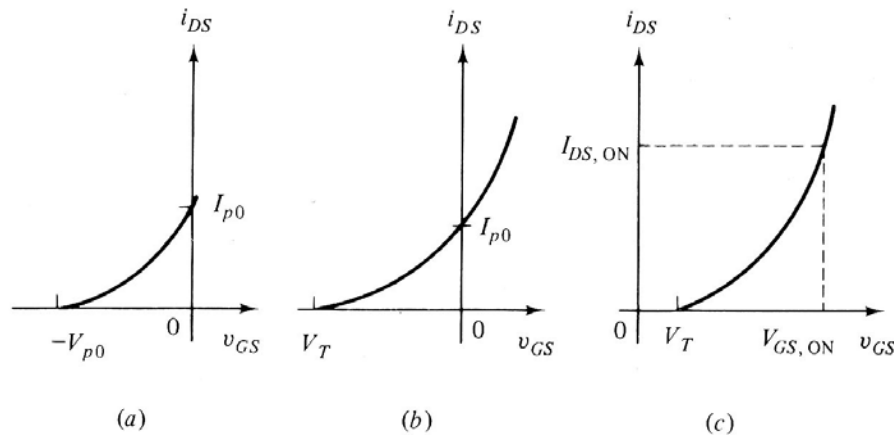
Khi $v_{GS} = 0$: Enhancement-mode: Không có kênh dẫn giữa D và S

Depletion-mode: Có kênh dẫn giữa D và S

⇒ Enhancement-mode: $V_{TN} > 0$: Điện áp ngưỡng hình thành kênh dẫn.

Depletion-mode: $V_{TN} < 0$: Điện áp ngưỡng tắt kênh dẫn.

- Đặc tuyến:

Transfer characteristics: (a) JFET; (b) depletion-mode n -channel MOSFET; (c) enhancement-mode n -channel MOSFET.